

Třídnictví – za odměnu nebo za trest?

Seminární práce

Pedagogika II., LS 2019/20

Kateřina Koubková

Úvod

Třídnictví. Pojem, pod kterým si většina veřejnosti představí peníze navíc, školní zájezdy a dárky k vysvědčení na konci školního roku. Pojem, pod kterým si většina učitelů představí hromadu povinností a stresu. Má tedy učitel jásat nebo se děsit, když se dozví, že se příští rok stane třídním učitelem? Sama jsem si stejnou situací prošla, zpočátku je člověk nadšen, protože se těší, že bude mít vlastní třídu, kterou povede a která se na něj v případě potřeby bude obracet. Pak si ale postupně začne uvědomovat, co všechno tato funkce obnáší a jeho nadšení začnou pomalu kazit maličkosti ve formě ustavičného papírování, hovorů s rodiči a faktu, že třída je na něm opravdu závislá a neustále se na něj s něčím obrací.

Jak již bylo řečeno, mnoho lidí, kteří nejsou učitelé, se domnívá, že být třídním učitelem je procházka růžovou zahradou. V něčem mají pravdu, školní výlety, exkurze, peníze navíc nebo fakt, že děti mají svého třídního učitele většinou radši než ostatní učitele, to je určitě jedna z těch příjemných věcí, se kterými se „třídní“ potýká. Těmto lidem bych však ráda otevřela oči a poukázala i na ty méně příjemné věci, jako například řešení kázeňských postihů a šikany ve třídě, komunikaci s rodiči i kolegy ohledně prospěchu a chování dětí nebo nekončící administrativu (třídní kniha, třídní výkaz, faktury, vysvědčení atd.).

Tento článek by měl alespoň trochu nastínit pozitivní a negativní stránky třídnictví a zároveň možná i dopomoci začínajícím učitelům, aby tuto funkci zvládali s klidnou hlavou.

Je to záprah...

První, co se vám může stát, je, že vyfasujete nějaký první ročník (ať už první třídu, primu na osmiletém gymnáziu nebo první ročník na čtyřletém gymnáziu). Kromě ostatních povinností, o kterých teprve přijde řeč a se kterými se potýká „třídní“ i jiných ročníků, se musíte vypořádat i s aktivitami, které se zdají na první pohled jako drobnosti. Já sama jsem třídní učitelkou primy na osmiletém gymnáziu a těchto aktivit jsem si užila dosyta.

První školní dny, které ostatní třídy tráví jednou nebo dvěma třídnickými hodinami, vy strávíte se svou novou třídou chozením po škole a seznamováním ji s novým prostředím. Ukazujete jim budovu školy, snažíte se vryt jim do paměti nejdůležitější záchytné body a zároveň se na ně snažíte nevytvářet žádný nátlak, protože víte, že toho pro ně bude ještě mnohem více. Mezitím, co si ostatní kolegové v prvních dnech pomalu připravují podklady na nadcházející výuku, vy se svými dětmi absolvujete adaptační program, ve kterém se děti navzájem seznamují a utvářejí se mezi nimi první sociální vazby, dále pak vybíráte všechna různá potvrzení a souhlasy od rodičů a řešíte všemožnou administrativu. Během prvního měsíce školního roku se se svými žáky vydáte na několikadenní adaptační kurz, kde by se měli ještě lépe poznat a vytvořit tak pevný základ kolektivu, který budou postupně rozvíjet. Někdo by mohl argumentovat tím, že jedete pouze na výlet a měli byste být rádi, že nebudete muset nic dělat, nebudete učit a budete se jen dívat na to, jak se vaše děti seznamují. Někdo takový se určitě najde, vždycky. Opak je však pravdou, oproti půlce dne strávené ve škole jste v pohotovosti vlastně 24 hodin denně, a to také právě večer. Musíte se mít neustále na pozoru. Kromě dohledu nad dětmi se také snažíte zapojit do připravených aktivit a se žáky se sblížit. Po celém dnu nabitým aktivitami připravujete večer hry a jiné činnosti na další den a tajně doufáte, že se v noci nevyskytne žádný problém, jako třeba nevolnost nebo jiné zdravotní potíže u žáků.

K nástupu na gymnázium neodmyslitelně patří imatrikulační ples, který je považován za jakési „oficiální přijetí“ mezi ostatní studenty na škole. Na tuto akci se všichni ohromně těší, včetně třídního učitele, ten však kromě klasických radostí řeší nákup vstupenek, výběr peněz od rodičů, nácviky a srazy a v neposlední řadě objednávání fotografií.

Kromě učitelů v prvních ročnících jsou další zvláštní skupinou třídních učitelů ti v maturitním ročníku, kromě běžných věcí řeší také maturitní ples, maturitní přihlášky, ale především samotné maturity, které jsou opět plné nekončící administrativy.

Již zmíněné papírování je jednou z věcí, proč třídnictví mnozí učitelé odmítají. Pokud chcete tuto funkci plnit správně, musíte se smířit s tím, že ve škole budete trávit více času než ostatní kolegové, a to především z důvodu vyplňování spousty dokumentů. O čas vás bude okrádat vyplňování třídního výkazu, písemná komunikace s rodiči a samozřejmě vyplňování a kontrola třídní knihy, což nezahrnuje pouze odškrtačování omluvenek a zápis tématu hodiny. Velkou výhodou je, pokud máte po svém boku zkušené a ochotné kolegy, kteří vám dokáží v případě potřeby poradit a ztratit s vámi nějaký čas.

Asi každý třídní učitel někdy udělí nějaký kázeňský postih. Je to věc nepříjemná, a to obzvláště v situacích, kdy se ve třídě objeví nějaký druh šikany. Pokud je to možné, tyto případy je vhodné konzultovat se školním psychologem. Pokud škola tuto možnost nemá, pak je žádoucí, aby se do toho „třídní“ aktivně zapojil a situaci řešil sám. Nejlepší je samozřejmě prevence šikany, to znamená zapojení nějakých společných aktivit v rámci třídnických hodin, kde se o tomto tématu bude otevřeně mluvit. Na takovou diskuzi se učitel může připravit z některých doporučených publikací, ze kterých může převzít i vhodné aktivity, které na žáky aplikuje. [1]

Začínající třídní učitel se nepochybně nejvíce děsí komunikace s rodiči, a to především osobně na třídních schůzkách. Před svými prvními třídními schůzkami jsem byla neuvěřitelně nervózní a po příchodu do učebny jsem měla pocit, že je v místnosti jako v sauně a že asi brzy omdlím. Po chvíli jsem si ale uvědomila, že ti lidé tam nepřišli proto, aby se se mnou hádali nebo na mě házeli špínu. Přišli tam hlavně proto, aby se dozvěděli něco o prospěchu a chování svého dítěte. Při třídních schůzkách je důležité hlavně zachovat klid a pokud s vámi chce nějaký rodič něco řešit, tak si ho nejprve důkladně vyslechnout, a poté případně i hledat společné řešení. Z vlastní zkušenosti jsem zjistila, že komunikace s rodiči žáků závisí na tom, jak vy sami se k rodičům chováte a co vyzařujete. Pokud působíte slušně a příjemným dojmem, oni sami nebudou mít důvod chovat se k vám jinak. Pokud se ale i přesto najde někdo, kdo by na vás slovně útočil, je potřeba k tomu přistoupit s chladnou hlavou a nadále jednat v klidu.

Poslední důležitou věcí, kterou se jako „třídní“ musíte neustále zabývat, je řešení otázky prospěchu a chování vašich svěřenců s kolegy. Jako „třídní“ byste měli být totiž neustále v obraze, jak na tom vaše třída je. Nemusíte si samozřejmě pamatovat všechny známky ze všech předmětů u každého žáka, ale vzhledem k tomu, že jste to vy, kdo v pololetí a na konci školního roku podepisuje všechna vysvědčení vašich žáků, tak si stejně nevědomky uděláte přehled o tom, jak na tom jednotlivci z různých předmětů jsou. Což je dobře. Nicméně pokud se něco s kolegy řeší, jsou to převážně otázky kázně. Když to shrneme, pokud se řeší jakýkoliv problém ohledně nějakého studenta, téměř vždy je do tohoto řešení zapojen i třídní učitel.

... ale stojí to za to

Po přečtení předchozích odstavců by se mohlo zdát, že se tento článek snaží odradit vyučující od rozhodnutí přijmout třídnictví. V následujících odstavcích bych naopak ráda ukázala pozitivní faktory, které třídnictví může nabídnout.

Jako první bych asi zmínila fakt, že jako třídní učitel máte k dětem blíže a poznáte je víc než ostatní učitelé. Většinou s nimi trávíte nejvíce času a máte tak možnost poznat jejich charakter, zájmy, ale i zjistit něco o jejich rodinném zázemí, sourozencích nebo rodičích. Stanete se někým, za kým mohou kdykoliv přijít pro radu nebo pomoc. Jste pro ně tím, v koho mohou vložit důvěru. Nic vás ve škole tak nepotěší, jako když za vámi přijde žák po hodině a začne se vyptávat, jak jste se měl o víkendu, načež sám od sebe spustí vyprávění o svých zážitcích. Dostat se k dětem blíže vám umožní již dříve zmíněné výlety a exkurze. Při těchto akcích s dětmi trávíte více času než ve škole a děti jsou uvolněnější a otevřenější.

Výhodu má „třídní“ v tom, že se často dostane na místa, kam by běžně nezavítal. Příkladem mohou být různá muzea, výstavy, exkurze, ale i sportovní centra, letiště, pivovary, elektrárny a mnoho dalšího. A co je takovou třešničkou na dortu – většinou máte jako doprovod skupiny dětí velkou slevu nebo dokonce vstup zdarma.

Nejpodstatnějším benefitem třídnictví je ale dle mého názoru zpětná vazba. Nic se totiž nevyrovná pozitivní zpětné vazbě jak od žáků, tak především od rodičů. Práci „třídního“ není jen výuka, ale v době přítomnosti žáků ve škole je to i výchova. Pokud se na vás rodiče

obrábí s tím, že jsou spokojeni s vaším přístupem k dětem a prozradí vám, že doma děti říkají, že vás mají rády, tak svou práci pravděpodobně děláte dobře. Tohle je důvod, proč často učitelé třídnictví berou. Vědí sice, co to obnáší povinností, ale také vědí, že pokud svou práci budou dělat dobře, tak se jim to všechno vrátí.

Závěr

V této práci jsem se pokusila naznačit, co s sebou nese práce třídního učitele. Určitě se mi nepovedlo popsat všechno, protože povinností a zároveň radostí je mnoho a každý učitel je jiný, ale ty nezákladnější věci jsou zde snad obsaženy. Doporučuji všem začínajícím třídním učitelům hlavně zachovat klidnou hlavu a nebát se obrátit na zkušenější kolegy. Buďte smířeni s tím, že alespoň v prvních pár měsících budete trochu tápat, bude toho na vás moc a ve škole budete trávit více času, než byste chtěli. Buďte organizovaní a mějte ve všem pořádek, to vám ušetří čas a zároveň budete mít vše přehledně po ruce. Komunikace s dětmi i rodiči je základ. Pokud si s nimi vytvoříte dobrý vztah už na začátku, komunikace s nimi pak bude jednodušší a příjemnější. Je důležité se o svoje žáky zajímat, dát jim najevo, že vám na nich záleží. Tím nemyslím, abyste byli jejich přátelé, toho mohou snadno zneužít, ale působte přátelsky, ochotně a buďte spravedliví, děti to ocení. Přeji všem kolegům, kteří se vydají na cestu třídnictví hodně štěstí, pevné nervy, a především šikovné a milé děti, díky kterým si budete moci říct: „To je přesně to, proč jsem si vybral tohle povolání.“

Použitá literatura:

- [1] ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

Reference:

- [2] Třídní učitel, přetížený druh. Jsou zavaleni prací, chtějí za třídnictví větší příplatky. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2020-06-07]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/tridni-ucitel-pretizeny-druh-jsou-zavaleni-praci-chteji-za-tridnictvi-vetsi-priplatky.A190326_115046_In_domov_form